

BRUK KONSERTEN!

Samspill,
opplevelse
og læring

BRUK KONSERTEN!

FAG Norsk, kunst og håndverk, musikk, samfunnsfag

EMNE Romfolkets kultur, jødisk kultur, historie og familie, musikk og bilder

MÅLGRUPPE Modul 1: 1. - 7. årstrinn
Modul 2: 5. - 7. årstrinn

TIDSRAMME Modul 1: 1 2 timer
Modul 2: 3 - 5 timer

RESSURSER Modul 1: CD-spiller/mp3-spiller med høyttalere
Modul 2: CD-spiller, digitalt kamera, PC, rom med fremviser

MÅL LK06

Eleven skal kunne uttrykke egne tekstopplevelser gjennom ord, tegninger, bilder, musikk og bevegelser (norsk 2. årstrinn). Eleven skal kunne bruke begrepene fortid, nåtid og framtid om seg selv og familien sin (historie, 4. årstrinn) Eleven skal kunne gjenkjenne norsk og samisk folkemusikk og folkemusikk fra andre kulturer (musikk 4. årstrinn). Eleven skal kunne fremføre sanger og viser fra eldre og nyere tid (musikk, 7. årstrinn). Eleven skal kunne bruke sang, musikk og bilder i fremføring og presentasjoner (norsk 7. årstrinn). Eleven skal kunne samtale om hva vi mener med identitet og kultur, kjenne igjen kulturelle symboler og lage en visuell presentasjon av disse (samfunnsfag 7. årstrinn).

FRAMGANGSMÅTE

Modul 1:

Snakk med elevene om konserten *Rudinrøde trekkspill og balan blusette*.

Hva merket elevene seg av inntrykk om folket, språket, og musikken det ble sunget, spilt og fortalt om? Snakk så med elevene om deres egen familiehistorie og kultur. Synger de masse hjemme, er det vanlig å være mye sammen med besteforeldrene sine?

Modul 2:

Øv inn sangen *Roumania* som ligger vedlagt som lydfil og med norsk tekst i eget dokument. Både tekst og melodi er skrevet av Aaron Lebedeff og først innspilt i 1925. Orginalteksten er på jiddisch, men i denne konserten vil den framføres med norsk tekst av Guro von Germeten.

Snakk med elevene om sangen de har øvd inn. Ser de for seg forskjellige bilder, historier eller kanskje farger når de hører den? Snakk med elevene om hvordan man kan fremstille musikk visuelt. Hvordan ser et bilde av en lys tone ut? Hvordan kan man male lyden av et trekkspill? Hvordan ser rytme ut? Hvordan ser en rask tone ut, og hva med de langsomme?

BRUK KONSERTEN!

*Samspill,
opplevelse
og læring*

La elevene så få jobbe med digitalt kamera, eller ta med bilder hjemmefra. Det kan være bilder av familiemedlemmer, bilder av feiringer, bilder av hjemmet deres osv. La gruppene knipse og sette sammen bilder til en presentasjon av sangen. Bildene kan uttrykke den vesentligste handlingen i musikken eller teksten eller de kan også være rent assosiative. Elevene lager en PowerPoint, hvor sangen kan spilles av før, under eller etter fremvisningen. Elevene presenterer oppleggene for hverandre, gjerne etterfulgt av fellesdiskusjon om tema og valg av bilder.

- HVORFOR**
- Elevene får bedre ferdigheter i bruk av digitale verktøy. Bruken av digitale verktøy åpner for nye læringsarenaer og kan støtte og utvikle elevenes presentasjoner.
 - Bildene gir en sterk visuell opplevelse av lyd, og man åpner for en helhetlig og visuell forståelse av konserten. Dessuten stimuleres og utfordres elevenes visuelle fantasi knyttet til et emne.

Etter en ide av Terese G. Solbakken og Guro von Germeten

www.rikskonsertene.no/brukkonserten

KONSERTINFORMASJON: Rubinrøde trekkspill og balkan bluesette

LITT OM ROMFOLKETS MUSIKK

Romfolket er Europas største minoritet. Sigøynermusikk er spredt over hele Europa og tar opp i seg elementer fra populærmusikk og folkemusikk i landet den kommer til. Romfolket har vært viktige formidlere av den europeiske kulturarven vår; vestlig klassisk kunstmusikk og sigøynermusikk har gjensidig inspirert og påvirket hverandre i århundrer. Komponister som Beethoven, Brahms, Schubert, Liszt og Bartok har alle lånt temaer fra og latt seg inspirere av sigøynermusikk. Romfolket har på sin side gjort klassiske verk og populærmusikk allment kjent på sine reiser over landegrensene.

Sigøynersangene er på språket romanés – et språk som sjelden skrives ned, men som overleveres muntlig fra generasjon til generasjon.

Som jassen ble utviklet av svarte i USA i en håpløs situasjon, har sigøynermusikken vært stemmen til en minoritet i Europa som også har vært i en presset situasjon. Slik sett kan sigøynermusikken med rette kalles Europas blues i betydning et undertrykket folks stemme.

Diverse lenker til nettsider om romfolkets språk og kultur

Lenker til dagligdagse ord og uttrykk på romanés:

<http://www.forbundsnytt.no/uf/pdf2005/nr02/Fakta%202005%20GCE%20ord%20og%20uttrykk2.pdf>

Lenke til sigøynereventyret DEN VESLE SVARTE HØNA (med elevoppgaver):

<http://www.forbundsnytt.no/uf/pdf2005/nr02/Fakta%20GCE%20eventyr.pdf>

Lenke til romfolkets nasjonalsang (noter og tekst på romanés og norsk)

<http://www.forbundsnytt.no/uf/pdf2005/nr02/Fakta%202005%20GCE%20Romfolkets%20nasjonalsang3.pdf>

Utdrag om sigøynernes historie fra Jon Larsens artikkel

Django Reinhardt og sigøynerjazz i dag

Historien om sigøynerne har med moderne DNA-analyse latt seg spore tilbake til India for 800-1000 år siden. Det antas at den aristokratiske kunstner- og krigerkassen i den Nord-Indiske provinsen Rajasthan deserterte, og la på flukt fra minst to forskjellige, blodige invasjoner av islamske aggressorer fra sør. De flyktet mot vest, og uten å være klar over det ble de således opphavet til det folket vi i dag kaller sigøynerne (engelsk: gypsy - de ble tatt for å komme fra Egypt). Selv kaller de seg Rom, som betyr "menneske". Som en nomadisk tidsboble har disse få beveget seg rundt på kloden og vært en betydelig kulturell faktor. Mens verden for øvrig har beveget seg gjennom ti århundrer med en fart av 24 timer i døgnet, har sigøynerkulturen på et forunderlig vis bevart sin egenart og sitt fundament uforandret. Gjennom tid og ... Rom.

Å bevege seg inn i dagens sigøynerverden kan oppleves som et blikk inn i en omvendt krystallkule; vi får vite noe om fortiden. Rundt leirbålene holdes tusenårige ritualer i hevd, og selv ilden er beåndet. Det "hemmelige" sigøynerspråket, romanés, er praktisk talt det samme i Andalusia, Budapest og Calcutta, og er, sammen med musikk og dans, selve grunnpilaren i Rom-folkets integritet.

KONSERTINFORMASJON: Rubinrøde trekkspill og balkan bluesette

SIGØYNERE OG TATERE I NORGE

Rom (sigøynere) stammer fra India. De begynte å vandre vestover omkring år 300. De nådde Balkan på 1300-tallet, kom til Tyskland, Frankrike, Spania og Portugal i første halvdel av 1400-talet og til Skottland omkring 1500. Forskerne er uenige om romani (tater, reisende) og rom (sigøynere) har samme opphav.

Den første dokumentasjonen om rom i Norden er fra 1505, da ei gruppe meldte seg for kong Hans av Danmark-Norge. De første vlach-rom kom trolig til Norge i 1860-åra. På 1930-tallet reiste hele gruppa fra Norge, sannsynligvis på grunn av den strenge assimileringspolitikken som ble ført overfor romanifolket. Mange ble fratatt barna sine, andre ble sterilisert. I 1934 ble ei gruppe rom stanset av dansk politi. De ville til Norge, men norske myndigheter sa nei, og de ble sendt tilbake til Tyskland. Flere mistet livet i konsentrasjonsleirer. Fra slutten av 1950-åra kom en del rom til Norge, og etter hvert fikk de norsk statsborgerskap.

Rom i Norge bor i dag stort sett i Oslo. Mange reiser i sommerhalvåret. De tilhører vlach, som i dag er den største gruppa av rom. Språket deres er preget av rumensk.

På 70- og 80-tallet gjennomførte staten og Oslo kommune en rekke særtiltak for rom. Det ble opprettet egen barnehage, fritidsklubb, og et eget sigøynerkontor som skulle hjelpe med boliger og sosialhjelp. Alle disse tiltakene ble avvirket på starten av nittitallet, dels fordi de var kostbare, og dels fordi en på politisk hold mente de var lite vellykket.

De siste åra har det kommet en del rom til Norge som asylsøkere, i første rekke fra det tidligere Jugoslavia. Det finnes ingen oversikt over hvor stor gruppa er, ettersom alle asylsøkere bare blir registrert ut ifra statsborgerskap.

Kilde: St. meld. nr 15 (2000-2001)
Nasjonale minoriteter i Noreg

KONSERTINFORMASJON: Rubinrøde trekkspill og balkan bluesette

ROUMANIA

(tekst til vedlagt lydfil)

I Roumania er det godt
Bor og spiser stort og flott
Mat finns' det overalt
Søtt og syrlig, sterkt og salt

I Roumania er det godt
Bor og spiser stort og flott
Mat finns' det overalt
Søtt og syrlig, sterkt og salt

Åh, så glad jeg blir av skinke
Hoppe, danse, leke, hinke
Vispe, steke, søle, smake
Varme brød og deilig kake

Åh, mitt stolte hjerte
Jeg er mett og fin
Kjenner ingen smerte
Pølser, melk og vin

Tekst og melodi av Aaron Lebedeff – innspilt for første gang i 1925 – opprinnelig med jiddisch tekst; her i norsk språkdrakt ved Guro von Germeten